

Sjöfylleri

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet tre motioner som gäller lagstiftningen om sjöfylleri. Motionerna har väckts under den allmänna motionstiden år 2001. I motionerna förordas införande av dels en promillegräns även för sjöfylleri som inte är att anse som grovt brott, dels en möjlighet att utföra rutinmässiga nykterhetskontroller i sjötrafiken.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna i avvaktan på regeringens ställningstagande med anledning av beredningen av Sjöfylleriutredningens förslag.

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Sjöfylleri

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L213, 2001/02:L300 och 2001/02:L329.

Stockholm den 4 december 2001

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Marianne Carlström (s), Christel Anderberg (m), Rune Berglund (s), Karin Jeppsson (s), Henrik S Järrel (m), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Viviann Gerdin (c), Ana Maria Narti (fp) och Raimo Pärssinen (s).

Utskottets överväganden

Sjöfylleri

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionerna om införande av dels en promillegräns även för sjöfylleri som inte är att anse som grovt brott, dels en möjlighet att utföra rutinmässiga nykterhetskontroller i sjötrafiken.

Gällande bestämmelser

Enligt 20 kap. 4 § sjölagen (1994:1009) gäller att den som framför ett fartyg eller i övrigt på ett fartyg fullgör en uppgift av väsentlig betydelse för säkerheten till sjöss och då är så påverkad av alkoholhaltiga drycker eller något annat medel, att det kan antas, att han inte på ett betryggande sätt kan utföra vad som därvid åligger honom döms för *sjöfylleri* till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet att anse som grovt, skall enligt 20 kap. 5 § samma lag dömas för *grovt sjöfylleri* till fängelse i högst två år.

Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om 1. gärningsmannen har haft en alkoholkoncentration som uppgått till minst 1,0 promille i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften, 2. gärningsmannen annars har varit avsevärt påverkad av alkohol eller något annat medel, 3. den uppgift som gärningsmannen har haft att fullgöra varit särskilt krävande med hänsyn till fartygets egenskaper eller andra omständigheter, eller 4. framförandet av fartyget har inneburit en påtaglig fara för säkerheten till sjöss.

Promillegränsen i punkt 1. infördes den 1 juli 1999 (prop. 1998/99:43, bet. 1998/99:JuU15, rskr. 166).

Enligt 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott döms den som framför ett motordrivet fordon eller spårvagn efter att ha förtärt alkoholhaltiga drycker i så stor mängd att alkoholkoncentrationen under eller efter färden uppgått till minst 0,2 promille i blodet eller 0,10 milligram per liter i utandningsluften för rattfylleri till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet att anse som grovt, skall föraren enligt 4 a § samma lag dömas till fängelse i högst två år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas bl.a. om föraren har haft en alkoholkoncentration som uppgått till minst 1,0 promille i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften.

Till skillnad från vad som gäller i trafik på land med motordrivna fordon är rutinmässiga *alkoholutandningsprov* inte tillåtna i sjötrafik. Enligt 1 § lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov gäller nämligen för sjötrafikens del att en polisman endast får ta sådant prov på den som är skäligen misstänkt för brott som kan medföra fängelse under förutsättning att provet kan ha betydelse för utredningen om brottet.

Tidigare behandling

Frågan om införande av promilleregler vid sjöfylleri som inte är att anse som grovt brott har varit föremål för överväganden i flera olika sammanhang under senare år. Våren 1998 uttalade utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1997/98:LU13 att det råder stark uppslutning kring kravet på nykterhet i all trafik, inklusive sjötrafiken, och att regeringen snarast borde återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning om promilleregler i sjölagen.

I december samma år överlämnade regeringen propositionen 1998/99:43 Drograttfylleri och sjöfylleri till riksdagen med bl.a. förslag om införande av en promilleregler i sjölagens bestämmelser om grovt sjöfylleri. Regeringen anförde i propositionen att det saknades tillräckligt underlag för att föreslå en promilleregler även för sjöfylleri av normalgraden. Med hänsyn härtill avsåg regeringen i stället att tillsätta en utredning med uppgift att närmare utreda frågan.

I sitt yttrande till justitieutskottet (1998/99:LU2y) med anledning av propositionen gav lagutskottet uttryck för sin tillfredsställelse över att regeringen lagt fram ett förslag innebärande att promillegränser införs också på sjötrafikens område och tillstyrkte regeringens förslag. Lagutskottet anförde vidare att det visserligen hade varit värdefullt om regeringen i propositionen även hade kunnat presentera ett närmare underlag för ett konkret ställningstagande från riksdagens sida i fråga om möjligheten att införa promilleregler också för sjöfylleri som inte är grovt. I avsaknad av ett sådant underlag var det enligt utskottets mening inte möjligt för riksdagen att begära ett lagförslag innebärande att straffbarheten för sjöfylleri knyts till en promillegräns på samma sätt som för trafiken på land. Utskottet framhöll även att det var angeläget att den av regeringen aviserade utredningen kom till stånd utan ytterligare dröjsmål och att arbetet bedrevs skyndsamt så att erforderliga lagförslag skulle kunna läggas fram utan onödig tidsutdräkt.

Justitieutskottet delade i sitt av riksdagen godkända betänkande lagutskottets bedömning (bet. 1998/99:JuU15).

I enlighet med vad som förutskickades i 1998 års proposition tillkallade regeringen genom beslut den 11 november 1999 en särskild utredare med uppgift att utreda frågan om det finns anledning att i någon form införa en promillegräns för sjöfylleri som inte är grovt och överväga hur en sådan regel skulle kunna utformas. Utredaren skulle också analysera vissa lagtekniska frågor med anknytning till sjöfyllerbrottet samt ta ställning till om den utvidgning av straffansvaret för drograttfylleri som trädde i kraft den 1 juli 1999 bör inverka på utformningen av bestämmelsen om sjöfylleri. I uppdraget ingick också att överväga om polis eller annan bör ges rätt att rutinmässigt ta alkoholutandningsprov på personer som omfattas av sjölagens bestämmelser om sjöfylleri liksom hur en sådan kontroll i så fall bör genomföras.

Då utskottet våren 2001 behandlade motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella konstaterade utskottet att utredningen, som antagit namnet Sjöfylleriutredningen, var inne i sitt slutskede och att samtliga de

spörsmål som tagits upp i de då aktuella motionsyrkandena innefattades i utredningsuppdraget. Enligt utskottets mening borde resultatet av utredningsarbetet avvaktas och inte föregripas av något särskilt uttalande från riksdagens sida. Utskottet utgick från att arbetet bedrevs så skyndsamt som möjligt. Med det anförda avstyrkte utskottet bifall till de då aktuella motionsyrkandena (bet. 2000/01:LU14).

Sjöfylleriutredningens förslag

Sjöfylleriutredningen presenterade i april 2001 resultatet av sitt arbete i betänkandet (SOU 2001:30) Sjöfylleri.

I betänkandet anför Sjöfylleriutredningen att den ser mycket positivt på de initiativ som tagits bl.a. i fråga om rekommendationer om promillegränser mellan några av sjöfartens större organisationer. Utredningen anser dock att åtgärderna inte är tillräckliga för att komma till rätta med onykterhet till sjöss. En promillereglering motiveras, enligt utredningen, av att den minskar bevisproblemen och förbättrar möjligheterna att bedriva en mer intensiv och effektiv övervakning av nykterheten i trafiken.

Sjöfylleriutredningen föreslår att man inför en promillegräns för enkelt sjöfylleri. En sådan gräns bör avse alla slags fartyg men däremot inte alla slags vatten. Enligt förslaget begränsas promillegränsen till de vatten där likheterna med vägtrafiken är mer påtagliga och faromomentet mer uttalat, dvs. kanal, sluss, allmän farled och allmän hamn. Promilleregeln föreslås avse endast den som framför fartyget. Utredningen har stannat för att promillegränsen bör bestämmas till samma nivå som gäller i väg- och spårtrafiken, dvs. 0,2 promille i blodet respektive 0,10 milligram per liter i utandningsluften.

Enligt utredningen är det, mot bakgrund av förslaget att införa en promillegräns för enkelt sjöfylleri på samma nivå som för andra trafikområden, närmast självklart att också föreslå att man inför en möjlighet att genomföra rutinmässiga alkoholutandningsprov till sjöss. Denna möjlighet bör enligt utredningen begränsas till samma vattenområden som gäller för promillegränsen. Utredningen föreslår också att befogenheten att genomföra rutinmässiga alkoholutandningsprov till sjöss skall tillkomma inte bara polisman utan även kustbevakningstjänsteman.

Utredningen lämnar också vissa förslag på hur information kan spridas om gällande nykterhetsregler.

Betänkandet har remissbehandlats och förslaget bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Motionerna

I motion L213 framhåller Cecilia Magnusson och Anita Sidén (båda m) att sjötrafiken i Sverige har utvecklats mycket kraftigt de senaste åren. Varje år sker ett stort antal olyckor till sjöss där alkohol är med i bilden. Motionärerna anser, mot denna bakgrund, att promillegränsen till sjöss bör vara densamma som gäller för väg- och spårtrafiken. I motionen kritiserar Sjöfylleriutredningens förslag att begränsa promilleregeln tillämplighet till vissa vattenom-

råden. Enligt motionärerna skulle en sådan begränsning skapa onödiga gränsdragningsproblem och inte ge en tillräckligt stark signal om att alkohol och båtliv inte hör ihop. En promilleregler för sjöfylleri bör därför gälla i alla farvatten. I motionen förordas också att sjöpolisen ges rätt att utföra rutinmässiga alkoholtester på förare av båtar. Vad som anförts i motionen om rätt att utföra alkoholtester till sjöss och om införande av en promillegräns för sjöfylleri som inte är att anse som grovt brott bör, enligt motionärernas mening, ges regeringen till känna (yrkandena 1 och 2).

Elver Jonsson m.fl. (fp, s, m, v, kd, c, mp) konstaterar, mot bakgrund av remissutfallet beträffande Sjöfylleriutredningens förslag, att det finns en uppslutning kring att hävda nykterhet på sjön som ett led i ökad trafiksäkerhet. Därför är det, enligt motionärerna, viktigt att regeringen snarast återkommer till riksdagen med ett färdigt lagförslag som kan träda i kraft snarast innebärande att det införs ett gränsvärde för s.k. enkelt sjöfylleri och att den rutinmässiga kontrollen får ske då sjöpolis och annan myndighet finner att detta skulle öka trafiksäkerheten på sjön. I och med detta likställs kravet på nykterhet i sjötrafik med nykterhet i trafik på land. I motionen yrkas tillkännagivanden i enlighet med det anförda.

Även Annelie Enochson (kd) begär i motion L300 ett tillkännagivande från riksdagens sida om en skärpning av straffbestämmelserna i sjölagen. Som skäl för detta anförts att antalet alkoholrelaterade olyckor till sjöss har ökat de senaste åren. Motionären framhåller, med hänvisning till Sjöfylleriutredningens förslag, att det är av stor vikt att en ändring av sjölagen skyndsamt genomförs.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att de frågor som tas upp i de nu aktuella motionerna är föremål för beredning inom Regeringskansliet med anledning av Sjöfylleriutredningens förslag. Utskottet anser att det är angeläget att ett ställningstagande från regeringens sida snarast kommer till stånd i de frågor som omfattas av beredningen. I avvaktan härpå bör riksdagen inte vidta någon åtgärd med anledning av motionerna L213, L300 och L329. Riksdagen bör i stället avslå motionerna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:L213 av Cecilia Magnusson och Anita Sidén (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge polismyndigheter rätt att utföra alkoholtester till sjöss.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av promillegräns till sjöss.

2001/02:L300 av Annelie Enochson (kd)) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa straffbestämmelserna i sjölagen.

2001/02:L329 av Elver Jonsson m.fl. (fp, s, v, kd, c, mp, m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kompletterande lagstiftning som innebär möjlighet att göra rutinmässiga stickprov av nykterhet på sjön.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa lägre gränsvärde i regelverket för nykterhet på sjön.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att likställa kravet på nykterhet i sjötrafik med nykterhet i trafik på land och att denna lag kan träda i kraft snarast.